

Magyar Szentek temploma*

Budapest, Lágymányos, Goldmann György tér

Építető: Esztergom-budapesti Főegyházme-gye. Tervező: Török és Balázs Építészeti Kft.; építész: Török Ferenc, Balázs Mihály; tartó-szerkezet: Baskó Ottó; épületgépészet: Gyulai Zsolt; elektromos terv: Krén József – Elek-tr-Royal, Abramkó József. Kivitelező: Hofstädter Építőipari Kft., cégvezető: Hofstädter Márton, műszaki vezető: Nick Jenő, művezető: Mirk Sándor; az altemplom kőfaragó munkái: Pap Lajos. Építés éve: 1995-96.

Magyar Szentek temploma
Budapest, Lágymányos, 1997.

Éveken át nem tudtam indulat nélkül a Lágymányoson történetekre gondolni. Évszázada, eleink képesek voltak európai méreteken gondolkodni, építeni, jelet és tanúságot hagyni és tenni. Lágymányoson ma már csak egy – önmaga értelmét keresgélő – körút és furcsa, érthetetlen irányokba futó homlokzatsíkok emlékeznek a pár év előtti gyürkőzésre, hogy hátha mi is tudunk jelet hagyni. Mára az indulat helyett a rezignált beletörődés mondatja ki az ismert közhelyet: az építészet korának és társadalmának pontos tükré.

És egyetemenként milyen lesz a Lágymányos? Ezt ma még jóslani is alig lehet, de épületei megkezdték a maguk életét.

Megindító és elgondolkodtató, hogy volt egy építető és voltak építésszek, akik komolyan vették a kítűzött célokat, kiállításra, tájékoztatásra, bemutatásra készültek úgy, hogy az épület alkalmas maradjon a majdani plébániatemplom életvitelére is. Ez a kettősség az, ami az épületet létrehozta, a tervezőket motiválta, és

* A Török Ferenc és Balázs Mihály építésszek tervei szerint megépült, itt utolsóként szereplő Magyar Szentek temploma noha nem tartozik a BME, ill. az ELTE fejlesztését szolgáló épületek sorába, bemutatását mégis indokoltan tartjuk, mert az eredetileg a világkiállítás céljára kijelölt területen áll, ezáltal szerves részévé válik az épülő, ill. tervezett egyetemi épületek majdan kialakuló együttesének. Nem számítva az ELTE TTK Vegyészeti Karának korábban megépült székházát ez az első és mindmáig egyetlen elkészült, használatba vett épület a területen. 1996. augusztus 17-én volt a felszentelése (fel. szerk.)

aminek az ismerete nélkül nem könnyű a házat „megérteni”.

Milyen és hogy írható le a Magyar Szentek temploma? Az élet teljessége természetesen nem mutatható be, de néhány szempont külön-külön és együtt jellemző lehet az épületre, a szerzőkre és szemlélőre.

Geometriai, alaktani szempontból egy kör alaprajzú, centrális kupolatér, egy szabatos hasáb és egy nagyon gazdag asszociációs lehetőség felruházott fal együttlétét látjuk. A hasáb elég keskeny ahhoz, hogy gond nélkül illeszkedjék a rendezési terv szörnyű radiális rendszeréhez, a kupolatér érzéketlen a rálátás és megközelítés változó irányára, a fal viszont mesterien választ el és kapcsol össze tömeget, teret, és rendez maga mellett funkciókat.

Funkcionális értelemben – az itt akár elvárható magas mesterségbeli tudáson túl – a „fal” érdemel különös figyelmet. Az észak-dél irányú fal kívül összekapcsolja a tömegeket, a gyaloghíd posztamensként terhet visel, majd harangtoronnyá növekszik. Keresztülvág a kör alaprajzú templomtér, nyiladékaiban megmutatja a szentélyt, egyben kítűzi a templom kelet-nyugati tengelyét, majd – a tervezők ma még megvalósulás előtti szándékaként – orgonává nemesedik. A templomtér túl, most már a telekhatár irányába fordulva a keresztútnak ad nagyon mély filozófiai tartalmat is hordozó térelhatárolást.

A tervezés és ebből következően az épület gondolatosságának két – egymásból következő – jellegzetességét kell elemeznünk. A kiinduló feltétel, hogy az épület jelentős ideig a világkiállítás egyik pavilonjaként üzemel, fogalmazva úgy tűnik, hogy ez a tér a látogató hitének arányában válik az első találkozás élményében templomtérre.

A kiállítás megtekintése után a látogató útja a keresztútra vezet, ami az egész kompozíció legmegrázóbb

szakasza. Hihetetlen, hogy az építészet természetes eszközeivel – fal, térarány, emelkedő, eltérő közép-pontú körívek metszése – milyen filozófiai mélységek bonthatók ki.

A keresztút egy városi sikátorból indul, és emelkedően halad a szó mindenféle értelmében felfelé. Az egyes állomásoknál meg-megállva éli meg az ember, hogy miközben egyre magasabbra jut, útja keresztet, kikerülhetetlenül keresztet a Megváltót.

A keresztút végén a látogató szabad választás előtt áll. Továbbhaladhat, vagy újból belép a templom főkapuján. A kompozíció célja tehát felmutatni a kereszténység egyetemes értékeit, szembeállítani az embert a megváltás tényével, majd szabad választással visszaengedni a világba.

Érdemes a bemutatás sorrendjén, dinamikáján túl egy pillantást vetni arra, hogy mik azok az építészeti eszközök, amelyek a kítűzött célt szolgálják.

A tervezők szándéka szerint ilyen a kör alaprajzú kupola egyetemes formája, a nagyon gondosan tervezett és épített falazatok eltérő, időben egymásra rakódó korokat sejtető viszonyai és – remélem pontosan idézem – a „fal” és a templomtér sajátos viszonya, ami a „mintegy építészettörténeti emlék” karaktert használja az egyház kétezer éves folyamatosságának az ábrázolására.

Úgy gondolom, itt többről van szó. Az épület szinte minden eleme kettős jelentéssel, egyszerre van jelen a maga természetes és az absztrakt valóságában. Sok évszázad építészettét képes felidézni a látogató a konkrét építészeti formák nélkül, csak a terek, térelemek együtllátásával. Érdemes ellenőrizni például, hogy a karzat alól nézve a magyar szentek kápolnasorára, a karzat egyenes záródása, a kápolnasor oszlopai egy mellékhajós bazilika asszociációját keltik. Mi ez? Valamiféle „absztrakt eklektika”? Nem hiszem, hogy en-



nek használható jelentése lenne, de nem is fontos, a lényeg, hogy a jelen-ség van és működik.

Leírható ez az épület – bár csak a szűkebb ismertségi körnek – a szerzők személyiségén át is.

Itt egyszerre van jelen Török Ferenc nagyon gazdag tapasztalatokból épült sokfélesége, ami a legszél-sőségesebb anyagi lehetőségek esetén is hatékony tudott maradni és Balázs Mihály halk szavú, de kö-kemény koherenciája. Az ilyen típusú – egymást kiegészítő – együtt-működés a leghatékonyabb, amed-dig a belső egyensúly meg nem bom-

lik. Ez a labilis, kényes egyensúly vég-gig uralja az épületet, de feszültsé-geket teremt, és megóv a nagyobb tévedésektől.

Nem szól ez az írás alapterület-ről, kubatúráról, műszaki és tényszerű ismeretekről. Nem szól a templom egyszerű életéről, nem szól az uma-temető katakombákat idéző világá-ról, és nem szól a befejezetlenség-ről. A befejezetlenség fogalma a templomépítészetben értelmezhe-tetlen. A mű akkor van kész, amikor birtokba veszi Isten. Ami ezután ké-szül az adalék, többlet. Itt izgatot-tan várhatjuk Csíkszentmihályi Ró-

bert szobrai, a magyar szentek emlékkoltárait, az orgonát, esetleg egy csillárt és a külső falakra felfutó növényzetet.

Végezetül két gondolat, ami nem hagy nyugodni. Egyrészt nagyon nagy kár, hogy ennek a templomnak nem valósult meg a múltja. A kiállítás, a nagy látogatóforgalom kipróbálta volna a tervezett életformát. Más-részt megoldásra vár egy látszólag egyszerű, de az előzők alapján ta-lán nagyon fontos kérdés.

Ez a ház nagyon szépen, réte-gezetten, a tervezők szándékait ki-emelve fog megöregedni. A patiná-sodó kőfelületek, az épületre ráte-lepülni vágyó növényzet ki fogja emelni az idő szerepét az építészet-ben. Ámde mi történik majd a ra-gasztott fatartókkal? Képes-e a ra-gasztott fatartó a méltóságteljes megöregedésre, lehet-e majd úgy szeretni, mint az öreg ácsszerkeze-teket elbarnult, repedezett formájá-ban, vagy meg kell feleltetni az időt, és rendszeresen vegyi kezelé-sel örök fiatalságot adni neki?

Ez a kérdés – remélem – nem csak faanyagvédelmi vagy épületszerke-zeti gondokat feszeget.

Vajai Tamás

